

Namazın ruhlı çekirdekleri: Tesbihat

Nevşehir'den Habibe Nur Eryılmaz: "Kimileri topluca birlikte tesbihat yapıyorlar, kimileri sadece kulakla dinleyerek, kimileri de içinden fısıltı halinde tekrarlayarak tesbihata katılıyorlar. Bu biçimlerden efdal olan hangisidir? Birisi tesbihat yaparken dinleyicilerin içinden tekrar etmeleri gerekir mi?"

NAMAZIN ÇEKİRDEKLERİ

Namazı ister cemaatle kılalım, isterse tek başımıza kılalım fark etmez; namazdan sonra tesbihat yapmak Sünnet-i Seniyyedir.

Allah'ı zikretmek ve tesbih etmek, yani noksanlıklardan yüce tutmak ve şükretmek namazın özüdür. Bediüzzaman'ın ifadesiyle tesbîhâtta otuz üçer defa tekrar edilen "Sübhanallah", "Elhamdülillah", "Allâhu ekber" ve "Lâ ilâhe illâllah" mübarek kelimeleri namazın çekirdekleri hükmündedir. Bu kudsî çekirdeklerin namazın içinde de yer alışı, manevî hayatımız için ne büyük önemi bulunduğunu anlatmaya yeter.¹ Nitekim Resulullah (asm) Efendimiz: "Bizim namazımız tesbîh, tekbir ve Kur'ân'ı okumaktan ibarettir; onda dünya kelâmı konuşulmaz!" buyuruyor.²

Bediüzzaman Hazretleri, namazdan sonra okunması sünnet olan tesbih, tazim, tehlil, zikir ve salâvat ifadelerinin, her türlü şerlerden Allah'a sığınma ve Allah'ın isimlerini zikretme duâlarının "tarikât-ı Muhammediye (asm) ve Velâyet-i Ahmediyenin (asm) bir evradı" olduğunu, yani Hazret-i Peygamberin (asm) yolu ve Sünneti bulunduğunu kaydediyor.³

O RUHLU KELİMELERE DOKUNMALI

Tesbihatın yapılma ve cemaatin takip etme biçimine gelince... Yaygın uygulama, bir müezzinin tarafından okunurken, cemaatin de içinden okunanlara iştirak etmesi şeklindedir. Efdal olan burada, müezzin okurken, bizzat içinden o ruhlı kelimelere dokunmak, yani telâffuz etmektir. Çünkü o kelimeler Kur'ân kelimelerindedir.

Ruhludurlar, canlıdırlar, hayattar cilt gibidirler; ölü ve cansız değildirler. Telâffuz ettikçe, içimizden okunanları tekrar ettikçe, insanın ruhunu, şuurunu, kalbini, lâtifelerini, duygularını, lisanını nurlandırırklar, ruhlandırırklar, feyiz verirler.

Telâffuzun koro halinde yapılması şeklinde Üstad Hazretlerinden gelen bir uygulama söz konusu değildir. Dolayısıyla bu yeni bir icat olur ve caiz olmaz kanaatindeyim. Sadece dinlemeye gelince... Bilenler için sadece dinlemek yeterli olmaz. Çünkü bir özür yoksa sadece dinlemekte dilin hissesi söz konusu değildir. Dolayısıyla hem kulak, hem dil olursa, yani dinlerken içimizden tekrar ve telâffuz da edersek, kalbe, sırta, ruha ve duygulara tesiri daha güçlü olacağında şüphe yoktur.

TESBİHATIMIZ İÇİN ÖLÇÜMÜZ NAMAZDIR

Esasen cemaat, farz namazda sünnet-i müekkededir. Sünnet namazlarda efdal olan ise namazı bireysel kılmaktır. Peygamber Efendimiz (asm) çoğu zaman sünnet namazları hane-i saadetinde kılarlardı, farz namazı cemaatle kılmak için ise mescide teşrif buyururlardı. Hatta evlerin de ölü olmaktan kurtulması ve ruhlanması için sünnet namazların evlerde kılınmasını teşvik ederlerdi.

Cemaatle kıldığımız farz namazlarda da imamın vacip olarak sesli okuduğu Fatiha Sûresinde ve zamm-ı sûrede imama uymak ve bir şey okumamak, yani susmak Hanefilerde vaciptir. Sünnet olan zikir ve tesbih ifadelerinde bizzat telâffuz etmek ise sünnettir. Meselâ “Sübhanek duâsı” muazzam bir tesbih cümleleri demetidir ki, iftitah tekbirinden sonra bireysel olarak içinden bizzat okumak sünnettir. İmamla rükûa giderken “Allahü ekber” demek, rükûda üçer defa “Sübhaner rabbiye'l azim” okumak, rükûdan doğrulurken bireysel olarak “Semiallahü limen hamide” ve “Rabbena leke'l-hamd” demek, secdede üçer defa “Sübhaner rabbiye'l-ala” demek bireysel sünnet olan zikir, tekbir, tehlil, tahmid ve tesbih ifadeleridir.

Bunları içinden bizzat söylemek sünnettir.

Ama vacip olan Fatiha Sûresine gelince, burada imamı dinlemek için susmak vaciptir.

Namazdaki bu uygulamamız tesbihatta da ölçümüz olabilir. Yani tesbihat zikir, tekbir, tahmid, tesbih, duâ ve salâvat cümlelerini ihtiva ettiğinden, her dinleyeninin de içinden bizzat yapması, söylemesi, okunanları tekrar etmesi ve telâffuz etmesi sünnet ve efdal olandır. İmam Fatiha Sûresini okurken susmamız ise (Hanefilerde) emir olması hasebiyledir. Hatta Şafililerde orada da (imam okurken de) bizzat içinden okumak farzdır.

Dolayısıyla tesbihat için de efdal ve sünnet olan, bizzat içinden okumaktır.

Dipnotlar:

1- Bedüzzaman, Sözler, S. 45.

2- Nesâî, Kitab'us-Sehiv, 20.

3- Kastamonu Lâhikası, S. 72-73.